

THE LEGAL REGIME OF WOMEN IN ROMANIAN SOCIETY

Elena Tereza Danciu

Assoc. Prof., PhD, University of Craiova

Abstract: In Roman society the woman who was married with manus was considered a daughter of her husband and a sister of her own children. In our villages, we saw, for a long time, women walking a few steps behind men as a sign of respect and recognition of their superiority. Women's emancipation has been generally reached as a consequence of economic development and modernization of society. In the religious mentality the woman was idolized, but also condemned. Gaea or Mother Earth is the mother who carries life. Without her a being cannot have continuity. Eve, however, is the bearer of sin that drives the man from Eden and condemns him to suffering through the knowledge of good and evil. In other words, the role of women in social life differs from one period to another, from one community to another, from one type of mentality to another.

In our country one can see a more liberal mentality in the period governed by the provisions of customary law and within the old territorial communities than in the one dominated by the written laws of the state. The community of goods within the village communities established an equality regime for all members of the social community. The norms of customary law took over some of these rules under which a woman enjoyed equality of treatment, particularly with regard to civil rights. But the old rules, and even the provisions of the 1864 Civil Code, restricted these rights. In the interwar period and in the communist period, the status of women in Romanian society was considerably improved.

Keywords: woman, society, regime, rights, Romanian

1. INTRODUCERE

În societatea romană femeia căsătorită cu manus era considerată o fiică a soțului ei și o soră a propriilor copii. În satele noastre vedeam multă vreme femeia mergând cu câțiva pași în urma bărbatului, în semn de respect și ca o recunoaștere a superiorității acestuia. Emanciparea femeii a venit, în general, ca o consecință a dezvoltării economice și a modernizării societății. În mentalitatea religioasă femeia a fost idolatrizată dar și condamnată. Mama Gheea sau mama Pământ este mama care poartă viața. Fără ea ființa nu poate avea continuitate. Eva este însă purtătoarea păcatului care îl alungă pe om din Eden și îl condamnă la suferință prin cunoașterea binelui și răului. Cu alte cuvinte, rolul femeii în viața socială este diferit de la o perioadă la alta, de la o comunitate la alta, de la un tip de mentalitate la altul.

La noi în țară se poate constata o mentalitate mai liberală în perioada guvernată de dispozițiile dreptului cutumiar și în cadrul vechilor obști teritoriale decât în cea dominată de legile scrise ale statului. Comunitatea de bunuri din cadrul obștilor sătești stabilea un regim de egalitate tuturor membrilor comunității sociale. Normele dreptului cutumiar vor prelua o parte din aceste reguli în care femeia se bucură de egalitate de regim, în special, în privința drepturilor civile. Vechile pravile, însă, și chiar dispozițiile Codului civil de la 1864 vor restrânge aceste drepturi. În perioada interbelică și în cea comunistă se va îmbunătăți considerabil statutul femeii în societatea românească.

2. CONDIȚIA FEMEII ÎN DREPTUL CUTUMIAR

Dreptul nescris, denumit, Legea Țării sau Obiceiul pământului, este sistemul de drept românesc cunoscut după formarea statelor medievale românești. Dar aceste norme își au rădăcinile

în vechiul drept geto-dac. De aceea, ne vom opri un pic și asupra regulilor care priveau statutul femeii în societatea antică geto-dacă.

Până în momentul formării statului geto-dac populația era organizată în triburi și uniuni de triburi. Conducătorii acestor formațiuni erau considerați, inițial, "primii între egali"¹, devenind treptat vârfuri ale unor ierarhii politice și tinzând spre o consolidare a acestei poziții. Cu alte cuvinte, se constată o egalitate între membrii unor astfel de comunități. Dar egalitatea era, se pare, între bărbați, nu și între bărbați și femei. În privința femeilor, există un text care îi aparține lui Pompeius Trogus și care destul de concludent pentru constata statutul acesteia în societate. Astfel, el amintește de o luptă a geților cu bastarnii în care geții au fost învinși. Drept pedeapsă, regele Oroles i-a pedepsit pe geți "să facă slujba femeilor lor, care slujbe mai înainte lor li se făceau"². În plus, Ovidiu vorbește despre muncile grele ale soției la daci³.

Inegalitatea dintre bărbați și femei este reflectată și de singura informație păstrată în privința sistemului pedepselor și care se referă la pedeapsa cu moartea aplicată soției adultere⁴. Adulterul și chiar poligamia au fost admise în cazul bărbaților. Femeia trebuia să fie și era, așa cum arată și Horațiu, virtuoasă. Virtutea femeii era o calitate în funcție de care se stabilea prețul pe care îl plătea bărbatul cu ocazia încheierii căsătoriei și devenea o obligație a femeii măritate.

Cu toate acestea, există indicii care ne îndeamnă să credem că în privința proprietății, a moștenirii femeia avea drepturi egale. În primul rând, la căsătorie femeia primea zestre ceea ce indică o grijă egală pentru copii, indiferent că este vorba de fete sau băieți. Existența obiceiului înzestrării este certificată de originea geto-dacă a termenului „zestre”. O altă instituție, având aceleași rădăcini, este cea a înfrățirii. La daci se practica înfrățirea între bărbat și femeie, ceea ce oferea vocație succesorală soțului supraviețuitor. Deci atât bărbatul cât și femeia puteau veni, fără diferențe, la moștenirea soțului decedat. Aceste instituții s-au păstrat și în dreptul medieval românesc.

Analiza comparativă a dispozițiilor dreptului cutumiar românesc cu cele ale dreptului roman arată o gândire socială și juridică diferită, mai ales în privința statutului femeii. Influența romană se manifestă mai mult în dreptul scris, odată cu pravilele bisericești și cu cele laice. Nu putem nega faptul că, în general, vechea mentalitate socială plasează femeia în urma bărbatului, dar pe de altă parte, obștile sătești ale românilor imprimă un caracter democratic și o viziune liberală principiilor și normelor cutumiare ale dreptului românesc. Această realitate tipic românească ameliorează condiția juridică a femeii în perioada medievală.

În domeniul public al dreptului, deși una dintre condițiile succesiunii la tronul domnesc era ca viitorul domn să fie bărbat, exista instituția regenței care oferea, cel puțin temporar, ocazia femeilor de a se afla la conducerea țării, având sigiliu și semnând în nume propriu. Astfel, Marghita, soția lui Simion Movilă, a condus Moldova în numele fiului său minor, Mihai și Țara Românească în numele altui fiu minor, Gavrilă Movilă. La fel vor conduce și doamna Despina, soția lui Neagoe-Vodă sau doamna Elena, văduva lui Petru Rareș. Au fost cazuri în care regența a fost prelungită și după împlinirea vârstei de 15 ani a viitorului domn. Doamna Chiajna a continuat regența până la împlinirea vârstei de 22 de ani a lui Petru cel Tânăr⁵ iar Ecaterina doamna, văduva lui Alexandru Mircea Voevod, dădea porunci în nume propriu, în anul 1587, an în care fiul său, Mihnea era major, căsătorit și cu doi copii⁶. Au fost situații în care doamnele au fost ispravnici sau păzitori de scaun în absența soților lor plecați la război cu toate că, în mod normal, din locotenența domnească făceau parte boierii și nu soțiile domnilor plecați temporar. Doamna Ecaterina, soția lui Dabija Voievod, dădea poruncă în lipsa acestuia, în nume propriu și cu pecetea care nu era a domnului. La fel

¹ Emil Cernea, Emil Molcuț, *Istoria statului și dreptului românesc*, Editura Press Mihaela, București, 1999, p.90

² Pompeius Trogus, *Hist. Philipp.*, XXXII, 3, 16.

³ Ovidiu, *Ponticele*, III, 8.

⁴ Horațiu, *Carmina*, III, 24, 17-24.

⁵ Mihai T. Oroveanu, *Istoria dreptului românesc și evoluția instituțiilor constituționale*, Editura Cerma, București, 1995, p.115

⁶ George Fotino, *Pagini din Istoria dreptului românesc*, Editura Academiei RSR, București, 1972, p. 56-60

doamna Safta, soția lui Gheorghe Ștefan Voievod, dădea poruncă la 3 mai 1655, care purta pecetea doamnei peste cartea domnească.

După 1700 doamnele au încetat să mai aibă dreptul de a se mai amesteca în treburile conducerii: „Condamnată să trăiască după moda cea nouă turcească, ele nu mai apar decât foarte rar, ca element de decor alături de domn, la serbări și ceremonii”⁷.

În domeniul dreptului privat femeia are aproximativ aceleași drepturi, mai ales în materie succesorală. În primul rând, în ceea ce privește vocația succesorală a descendenților exista în Moldova principiul egalității sexelor care dădea posibilitatea atât băieților cât și fetelor de a veni în mod egal la succesiunea bunurilor mobile și a celor imobile. În Țara Românească, exista cei drept privilegiul masculinității care oferea băieților dreptul de a veni la succesiunea bunurilor imobile. În practică, însă, se menținea înfrățirea pe moșie prin care atât băieții cât și fetele moșteneau bunuri imobile.

Tot în materie succesorală, din categoria claselor de moștenitori legali făceau parte pe lângă descendenți, soțul supraviețuitor și văduva săracă. Aceste dispoziții ale dreptului nescris românesc vor fi păstrate în Codul civil de la 1865. Potrivit art. 684 din cod, văduva săracă primea o parte virilă în concurs cu descendenții și o pătrime din averea soțului în concurs cu ascendenții și cu rudele colaterale.

În privința căsătoriei, se păstrează obiceiul înzestrării fetelor de obicei cu bunuri mobile, dar și cu bunuri imobile. George Fotino în „Studiu asupra situației femeii în vechiul drept românesc” amintea despre un călător din secolul al XVIII-lea și anume, Conte d'Hauterive, care în jurnalul său de călătorie nota: „...în această țară pe care o socoteam atât de nenorocită, cei mai săraci dau fetei lor o zestre”⁸. Nu zestrea în sine acordă femeii drepturi comparative cu cele ale bărbatului, ci faptul că pe toată durata căsătoriei și după aceea femeia era proprietara bunurilor ce formau obiectul zestrei. Ea putea, în calitate de proprietar, să o vândă sau să o dăruiască, având consimțământul soțului. Numai reaua purtare a femeii putea duce la pierderea bunurilor dotale în favoarea soțului⁹. Păstrarea bunurilor dotale în proprietatea femeii măritate deosebește dreptul românesc de dreptul roman, unde bărbatul devine proprietar al acestor bunuri după căsătorie¹⁰.

Dreptul cutumiar acorda prin dispozițiile sale o independență patrimonială și nepatrimonială femeii. În acest sens, ni se pare semnificativ și faptul că fetele și nevestele țăranilor aserviți erau libere și nu luau statutul tatălui, respectiv al soțului. Așa cum reieșea din vechile documente, țăranul aservit era liber să se căsătorească cu oricine fără să ceară acordul stăpânului. „...uneori se însoară cu fată de moșnean, care-i aduce zestre o parte din ocina tatălui ei”¹¹. Într-un document de la 11 ianuarie 1618 Alexandru Vodă întărea stăpânirea mănăstirii Argeș asupra rumânilor Tudor și Aldea, feciorii lui Vâlcă din Prăvăleni: „iar când au fost în zilele lui Șerban Vodă iar Vâlcă, tatul acestor rumâni..., el au fugit din satul mănăstirii și s-au dus la ocina muierii lui la Dănești de au șezut până i s-au întâmplat moarte”¹². De asemenea, fetele rumânului nici pe perioada cât stau în casa părintească și nici după ce se mărită nu sunt supuse la nici un fel de îndatorire¹³.

Egalitate exista și la divorț. Atât femeia cât bărbatul puteau cere divorțul pentru motive pe care le stabilea biserica, cum ar fi: imoralitatea, erezia, nebunia, dușmănia bărbatului sau a rudelor acestuia față de soție etc¹⁴. După divorț era împărțită averea iar în privința copiilor, fetele rămâneau la mamă și băieții la tată¹⁵.

⁷ Nicolae Iorga, *Femeile din viața neamului nostru*, p. 72, în George Fotino, *op. cit.*, p. 56-60

⁸ Conte d'Hauterive, *Mémoire sur l'État de la Moldavie en 1787*, București, 1902, p. 321-322, în George Fotino, *op. cit.*, p. 65-66

⁹ *Idem*

¹⁰ Vladimir Hanga, *Istoria dreptului românesc. Dreptul cutumiar*, Editura Fundației Chemarea, Iași, 1993, p. 83

¹¹ Constantin Giurescu, *Studii de istorie*, Editura Eminescu, București, 1993, p. 348

¹² Arhivele Statului, *Condica Brâncovenească*, I, nr. 265, p. 386, în *Direse*, XVII, B, III, p. 181-182

¹³ Constantin Giurescu, *op. cit.*, p. 349

¹⁴ Liviu P. Marcu, *Istoria dreptului românesc*, Editura Lumina Lex, București, 1997, p. 123

¹⁵ *Istoria dreptului românesc, Tratat*, Vol. I, p. 514-516

Dreptul cutumiar oferă calitate procesuală femeii și se constată o participare activă în materia probelor. Dintr-o carte de judecată, dată de Matei Basarab pe data de 10 ianuarie 1633 aflăm că Maria, fiica boierului Ivașcu Goleșcu, învinuită de necinste de soțul ei Vasile Spătarul face o plângere adresată domnului. Din porunca domnului sunt aduse 12 jurate care vin să probeze nevinovăția jupâneșii Maria: „Nu am putut domnia mea să nu-și iea jupâneasa Maria lege, ci i-am datu legea 12 jupâneșii pre revanșe domnești, ca să jure cu sufletele lor, pre sfânta evanghelia cum nu este jupâneasa Maria nemica vinovată”¹⁶. În acest fel Vasile Spătarul a pierdut procesul, iar jupâneasa Maria și-a putut demonstra nevinovăția.

Constatăm deci că dreptul nescris românesc oferea femeii un rol activ în viața socială, având posibilitatea exercitării unor largi prerogative, mai ales în domeniul dreptului privat.

Dreptul scris, introdus începând din secolul al XV-lea, restrânge din aceste drepturi, chiar într-o perioadă în care se încearcă modernizarea dreptului românesc.

3. *CONDIȚIA JURIDICĂ A FEMEII ÎN PRAVILELE LAICE DE LA JUMĂTATEA SECOLULUI AL XVI-LEA ȘI ÎN CODURILE DE LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XIX-LEA*

Apariția dreptului scris reprezintă o pagină importantă în evoluția sistemului juridic românesc. Dar dreptul scris a fost în repetate rânduri o creație de bibliotecă, fiind mai puțin ancorat în realitatea românească. Influența străină s-a resimțit mai puternic, dispărând filtrul autohton care adapta norma juridică la propria realitate. Acest filtru exista în dreptul cutumiar prin uzanță, prin aplicarea repetată a unei norme izvorâte din spațiul autohton. Adaptarea normei la realitatea proprie s-a făcut în dreptul scris în funcție de disponibilitatea creatorului. De exemplu, pravilele bisericesti apărute începând din secolul al XV-lea la inițiativa domnilor Țărilor Române și a reprezentanților bisericii, erau inițial doar niște traduceri ale unor legiuri bizantine. De aceea, ele nici nu au fost aplicate. În plus, primele pravile au fost redactate în limba slavonă, făcându-le inaccesibile judecătorului laic și omului de rând¹⁷. Ceva mai târziu, nevoia de modernizare a societății românești a stimulat spiritul de imitație și nu creativitatea juridică. Codul civil român de la 1864 sau Constituția de la 1866 au fost criticate pentru incapacitatea autorilor lor de a realiza principii și texte de lege care să își aibă sursa în realitatea specifică locului și timpului nostru. Probabil că o mare parte a societății nici măcar nu era pregătită pentru o legislație modernă. La noi, între secolele XVIII-XIX, abia se făceau primii pași către industrializare și către un învățământ de masă, la care să aibă acces întreaga populație.

Și atunci, care era statutul femeii într-o astfel de societate? Păi, așa cum s-a observat, pravilele laice de la jumătatea secolului al XVII-lea, codurile realizate la începutul secolului al XIX-lea și chiar Codul civil de la 1864 stabilesc diferențe între bărbat și femeie și nu creează nici un fel de premisă pentru emanciparea acesteia. Explicația ar fi aceea că mentalitatea juridică romană în privința femeii se manifestă mai mult în dreptul scris decât în cel cutumiar. În prefața Cărții Românești de Învățătură din 1646 se arată negru pe alb că acest cod a fost redactat de „dascăli și filosofi, de-au scos den cărți elinești și latinești toate tocmealele ceale bune și giudețele celor buni creștini și sfinți împărați”¹⁸.

În aceste condiții, în care limitările sunt datorate și sexului și în care se precizează de la bun început că femeia era incapabilă și era pusă pe același plan cu orice „țaran gros și prost, sau vreun cocon mic de vârstă”¹⁹, atunci nu trebuie să ne mire faptul că drepturile ei au fost restrânse.

¹⁶ Bogdan P. Hașdeu, *Arhiva istorică a României*, III, p. 148, în George Fotino, op. cit., p. 69

¹⁷ Vladimir Hanga, op. cit., p. 120-123

¹⁸ George Fotino, op. cit., p. 71

¹⁹ Zaceala 2, glava 350 respectiv paragraful 2, glava 51, *Îndreptarea Legii*, respectiv *Cartea Românească de Învățătură*

În primul rând, femeia încetează să mai aibă deplina proprietate a bunurilor dotale, zestrea fiind administrată în pravile de către bărbat.

În al doilea rând, în materie penală femeia nu are calitate procesuală, acțiunea fiind înaintată de soț pentru soție.

De asemenea, bătaia „cu măsură și pre vină”, aplicată de bărbat femeii nu era pedepsită nici în dreptul cutumiar și nici în pravile, care acordă o reglementare amănunțită în această privință. Astfel, în zaceala 7, glava 185 din Îndreptarea Legii corespunzătoare paragrafului 7, glava 23 din Cartea Românească de Învățătură se arată că: „bărbatul poate să-ș bată muerea cu măsură pentru vina ei, măcară de ar avea și zăpis să nu o bată”. Măsura era pumnul sau palma, oricât de mult și oricât de des²⁰. Măsura era întrecută dacă bătaia era cu toiagul sau cu lemnul, în obraz sau în cap sau cu atâta forță încât putea lemnul s-ar fi putut sfârâma iar victima ar fi putut sângera²¹.

Se constată, de asemenea, din textele celor două pravile că în caz de divorț provocat de „vrăjmășia soțului”, aceasta nu poate fi probată decât cu martori. Vaietele și țipetele femeii, auzite din casă sau echimozele și excoriațiile provocate de bătaia bărbatului nu constituiau o dovadă a vrăjmășiei acestuia²².

Codurile realizate la începutul secolului al XIX-lea sunt lăudabile pentru eforturile legiuitorilor din acea perioadă de a crea dispoziții moderne inspirate din sistemul juridic occidental, dar și din vechiul drept românesc. În prefața din Pravilniceasca Condică, Gheorghe Brăiloiu scria că nu este bine să aduci legi străine, ci să cauți totdeauna ca legile să se potrivească cu starea socială care se găsește aici. Aceleași puncte de vedere sunt exprimate și în Legiuirea Caragea și în Codul Calimach.

Cu toate acestea, se pare că nu venise încă vremea în care să se îmbunătățească statutul femeii. Legiuirea Caragea în Capitolul I din Partea întâi prevede că numai bărbații aveau drepturi politice pentru că numai ei puteau deveni „boeri, judecători și cârmuitori obștești” sau „arhierii, preoți și diaconi”, în timp ce femeile erau excluse de la „toate cinurile politicești, stăpâniri și slujbe publice”. În dispozițiile Codului Calimach, deosebirea de sex era socotită ca fiind „după fire”, capacitatea juridică a femeilor continuând să fie redusă, iar participarea lor la viața politică exclusă.

Zestrea este definită în dispozițiile Legii Caragea ca fiind: „averea femeii ce la căsătorie dă bărbatului ei cu tocmeală ca ea să fie stăpâna zestrei totdeauna, iar el să-i ia venitul totdeauna²³. În art. 1622 din Codul Calimach definiția zestrei era : „averea aceia pe care femeia sau altcineva pentru dânsa, o dă, ori de bună voe sau îndatorit fiind de către legi, ca să o dea bărbatului spre întâmpinarea însărcinării căsătorești”. Așa cum se observă, în special, din definiția Legii Caragea, femeia avea un drept de proprietate asupra bunurilor ce alcătuiau zestrea, iar bărbatul un drept de administrare. Fructele pe care bunurile respective le produc în timpul anului constituiau proprietatea bărbatului: „zestrea este dreptul femeii, iar rodul al bărbatului însă”²⁴

Femeia vinovată de adulter pierdea zestrea care revenea pe jumătate²⁵ sau în întregime²⁶ bărbatului, în ipoteza în care din căsătorie nu rezultaseră copii. În cazul existenței copiilor proprietatea asupra zestrei revenea acestora, soțul beneficiind doar de uzufructul ei.

În privința desfacerii căsătoriei, art. 121 și art. 122 din Codul Calimach stabileau motivele de divorț pentru fiecare dintre soți. Codul arăta o mai mare indulgență în privința motivelor imputabile bărbatului în comparație cu femeia. Astfel, în timp ce pentru infidelitatea femeii divorțul putea fi acordat fără probleme, necredința bărbatului era până la un punct tolerată. Căsătoria se desfăcea doar dacă soțul, „căzând în dragostea altei femei, nu se va părăsi de aceasta”. Adulterul o transforma pe femeie în „precurvă”. Singurul bărbat pe care o femeie măritată avea voie să-l

²⁰ Zaceala 9, glava 23 Cartea Românească de Învățătură

²¹ Zaceala 6, Ibidem

²² Zaceala 2, glava 184 respectiv paragraful 2, glava 22, Îndreptarea Legii, respectiv Cartea Românească de Învățătură

²³ Legiuirea Caragea, Partea a treia, Capitolul XVI, art. 9

²⁴ Idem, art. 10

²⁵ Legiuirea Caragea

²⁶ Codul Calimach

iubească, cu excepția iubirii filiale sau fraterne, era soțul ei. Infidelitatea masculină era, însă, doar „cădere în dragoste”²⁷.

Femeia adulteră era închisă într-o mănăstire. Femeia divorțată din pricina adulterului sau a atentatului la viața soțului nu mai avea dreptul să se recăsătorească. Dacă era vinovată de alte fapte, se putea recăsători doar după trecerea a cinci ani de la pronunțarea despărțirii, pierzându-și totodată zestrea, în favoarea fostului soț și a copiilor. În schimb, dacă divorțul survenise din cauza bărbatului, femeia își putea întemeia o noua familie după împlinirea unui an. În general, indiferent de perioadă, atât în dreptul cutumiar, cât și în cel scris, adulterul femeii a fost mai aspru pedepsit decât cel al bărbatului.

O altă diferență între bărbați și femei se observă în materia succesiunilor prin reintroducerea în Legiuirea Caragea și în Pravilniceasca Condică a privilegiului masculinității. Astfel, se recunoștea numai băieților dreptul la moștenirea părintelui lor, nu și fetelor, acestea având numai dreptul de a fi înzestrate. Legea Caragea reglementa și transmiterea căminului, chemându-i la moștenire pe bărbații descendenți, ascendenți și colaterali, excluzându-le pe femei, cu dreptul pentru ele de a fi despăgubite în bani pentru valoarea succesiunii de la care au fost îndepărtate. Codul civil de la 1864 a abrogat aceste dispoziții, dar nu a înlăturat în totalitate diferențele dintre bărbați și femei. Ameliorări încep să apară abia din secolul al XX-lea

4. REGIMUL JURIDIC AL FEMEII ÎN DREPTUL MODERN

Codul civil român de la 1864, în ciuda criticilor, rămâne emblematic pentru legislația civilă românească.

În ceea ce le privește pe femei, regimul impus de cod este unul auster care se înscrie pe aceeași linie a codurilor anterioare. Astfel, în privința relațiilor de familie autoritatea soțului amintește de autoritatea lui *pater familias* din dreptul roman. El este „cap al familiei” sau „cap al asociațiunii conjugale”. Art. 950, punctul 3, transformă femeia dintr-o femeie capabilă în perioada anterioară căsătoriei într-o femeie incapabilă după căsătorie. Ea nu putea să încheie nici un fel de convenție fără autorizația soțului, nici pentru administrarea bunurilor ei proprii, cu excepția situației în care se opta pentru regimul matrimonial al separației de bunuri.

Femeia măritată nu avea calitate procesuală. Ea nu putea porni o acțiune în instanță și nu putea sta, în orice calitate în justiție, fără autorizația soțului, cu excepția situației în care era inculpată într-o cauză penală.

De asemenea, femeia măritată nu avea dreptul de a exercita o profesie și nici să încheie un contract de muncă fără autorizația soțului.

Prin dispozițiile art. 1224 puterea atribuită soțului în relațiile de familie se concretiza, printre altele, și prin: dobândirea de către femeie a cetățeniei soțului, dreptul bărbatului de a controla conduita, relațiile și corespondența soției, dreptul bărbatului de a avea direcția bănească²⁸ a menajului, care implica obligația femeii de a vărsa în mâna soțului contribuția ei la sarcinile menajului, preponderența în exercițiul puterii părintești, reglementarea căsătoriei de legea personală a bărbatului, în măsura în care nu era atinsă ordinea publică a țării, atunci când soții erau de cetățenii diferite²⁹.

Abrogarea privilegiului masculinității acordă vocație succesorală egală descendenților, atât băieții cât și fetele putând veni în mod egal la moștenirea părinților lor. Dezavantajați erau copiii naturali pentru că, după modelul Codului civil francez, era oprită cercetarea paternității sub pretextul apărării familiei legitime. Era tot o modalitate de mascare, de acoperire a adulterului în cazul bărbaților.

Divorțul putea fi cerut de oricare dintre soți, existând egalitate între ei în privința invocării motivelor de divorț.

²⁷ Istoria dreptului românesc, Tratat, vol. II, p. 239;

²⁸ Anișoara Băbălău, Drept financiar, Editura Universitaria, Craiova, 2017, p. 3-4

²⁹ Liviu P. Marcu, op. cit., p. 210, Vasile Popa, Adrian Bejan, Instituții politice și juridice românești, Editura ALL Beck, București, 1998, p. 126

Constatăm, deci, și unele ameliorări, dar abia în perioada interbelică femeia dobândește un statut aproape egal cu cel al bărbatului.

După Marea Unire de la 1 decembrie 1918 o primă problemă care trebuia rezolvată era aceea a armonizării legislației pe întreg teritoriul României unite. În domeniul dreptului civil dispozițiile Codului de la 1864 nu au fost abrogate, ci completate printr-o serie de legi speciale. Unele dintre acestea au diminuat inegalitățile dintre bărbați și femei.

O primă lege era cea asupra contractelor de muncă din 1929 prin care se prevedea că femeia nu mai trebuia să ceară acordul soțului în vederea încheierii unei convenții de muncă. Prin legea din 1932 privitoare la ridicarea incapacității femeii măritate era prevăzută posibilitatea femeii de a-și înstrăina bunurile fără autorizația bărbatului.

Prin legea asupra impozitului progresiv pe succesiuni din 1921 soțul supraviețuitor venea la moștenirea soțului decedat după colateralii de gradul al patrulea, aducându-l cât mai aproape de clasa moștenitorilor legitimi.

Egalitatea de regim juridic între bărbați și femei va fi impusă prin legislația comunistă, care va abroga toate dispozițiile contrare societății socialiste. Femeia va dobândi un rol activ atât în viața publică cât și în domeniul privat. Începând cu Constituția din 1948 și continuând cu dispozițiile Codului familiei din 1954 se stabilesc alte relații între soți și un alt statut al femeii în societate. Nu am putea spune că este o viziune specifică regimului comunist pentru că multe din principiile celor trei constituții, adoptate între 1946 și 1989, nu erau valide decât pe hârtie și o serie de drepturi au fost restrânse sau chiar înlăturate. A fost mai degrabă un rezultat al luptei pentru emanciparea femeii existent la nivel global care s-a intensificat către sfârșitul secolului al XIX-lea și în prima jumătate a secolului al XX-lea.

În mod concret, însă, prin completările aduse Codului civil în perioada comunistă au fost înlăturate acele dispoziții prin care se prevedea obligația femeii de a da ascultare bărbatului precum și îndatorirea acestuia de a-i acorda protecție. Bărbatul nu mai avea dreptul de a supraveghea corespondența³⁰ și relațiile personale ale soției. Femeia putea să își aleagă, fără nici un fel de constrângere profesia pe care o dorea.

De asemenea, a fost desființat regimul dotal, iar în privința regimului separației de bunuri a fost înlăturată regula prin care femeia era obligată să verse bărbatului partea ei contributivă pentru susținerea sarcinilor căsătoriei. Fiecare dintre soți era liber să facă acte de dispoziție, de folosință și de administrare asupra bunurilor proprii.

Filiația era comună, atât după tată cât și după mamă, iar copilul din afara căsătoriei avea aceleași drepturi cu cel din căsătorie.

Aceste reglementări s-au menținut și după decembrie 1989, prin principiile celor două constituții și prin dispozițiile actualului Cod civil. Problemele care există în societatea contemporană nu mai sunt legate de diferențele de statut dintre bărbat și femeie, ci de menținere sau de redefinire a „familiei tradiționale”³¹. Discriminările negative sau pozitive nu se mai îndreaptă acum către femeie, ci către grupurile minoritare a căror apartenență sexuală este alta decât cea naturală³². Aici este, însă, o discuție deschisă, la fel de delicată ca și aceea a statutului femeii, în urmă cu aproximativ o sută de ani.

BIBLIOGRAPHY

1. Adrian Bejan, Vasile Popa, *Instituții politice și juridice românești*, Editura ALL Beck, București, 1998

³⁰ Daniela Gărăiman, *Sistemele informatice și dreptul privat*, Editura Universitaria, Craiova, 2002, p. 6-7

³¹ Adrian Bogdan, *Drepturile omului. Instrumente și mecanisme internaționale*, Editura Universitaria, 2002, p. 85

³² Simina Badea, *ESP Landmarks: Strategies for Teaching English to Law Students*, Editura Universitaria Craiova, 2016, p. 9-12

2. Simina Badea , ESP Landmarks: Strategies for Teaching English to Law Students, Editura Universitaria Craiova, 2016
3. Anișoara Băbălău, Drept financiar , Editura Universitaria, Craiova, 2017
4. Adrian Bogdan, Drepturile omului. Instrumente și mecanisme internaționale, Editura Universitaria, 2002
5. Emil Cernea, Emil Molcuț, Istoria statului și dreptului românesc, Editura Press Mihaela, București, 1999
6. *Codul Calimach*, Ediție critică, Editura Academiei RPR, București, 1956
7. Daniela Gărăiman, Sistemele informatice și dreptul privat, Editura Universitaria, Craiova, 2002
8. Constantin Giurescu, Studii de istorie, Editura Eminescu, București, 1993
9. George Fotino, Pagini din Istoria dreptului românesc, Editura Academiei RSR, București, 1972
10. Vladimir Hanga, Istoria dreptului românesc. Dreptul cutumiar, Editura Fundației Chemarea, Iași, 1993
11. Istoria dreptului românesc, Tratat, Editura Academiei RSR, București, 1980
12. Legiuirea Caragea, Tipografia Fane Constantinescu, Craiova, 1905
13. Liviu P. Marcu, Istoria dreptului românesc, Editura Lumina Lex, București, 1997
14. Mihai T. Oroveanu, Istoria dreptului românesc și evoluția instituțiilor constituționale, Editura Cerma, București, 1995